

Tartóra helyezett mécses

Bensőséges hangulatú ünnepség tanúja lehetett a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem rektori tanácssterme 1999. február elején. A hetvenéves *Kindler* professzort köszöntötték születésnapján családtagjai, tisztelői, egykori és mai munkatársai. Az életmű egyes állomásait felidéző beszédek számos jellegzetes - s ma már gyakran humorosnak tetsző - elemet is felemlítettek a rendkívül gazdag életműből, és sokak számára, akik a professzort csupán egy-egy tudományos "korszakából" ismerték, most vált világossá: egymástól látszólag távol álló tudományterületek magas szintű művelése korántsem lehetetlen az igazságot fáradhatatlanul kutató és megalkuvást nem ismerő szellem számára.

Az alkalomra született méltatások szintén ezt erősítik: "(A professzor) *több tudományterület élő klasszikusa. Hihetetlen érzéke van ahhoz, hogy meglássa: mi lesz fontos. Fontos, nem ma, nem holnap, hanem holnapután. El is mondja, s noha a »hivatalos« tudomány rendszerint nem hisz neki, mindig talál olyanokat, akikben visszhangot kelt a mondanivalója*" - írja *Chikán Attila* gazdasági miniszter abban a *Kindler Józsefet* köszöntő ünnepi tanulmánykötetben, amelybe a *Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék* munkatársainak tanulmányait gyűjtötte egybe *Kerekes Sándor* szerkesztő (Gazdaság Vállalkozás Vezetés; Műhelytanulmányok, 1999/1).

A *Kovács*, amelynek létrehozásában és életben tartásában szintén elévülhetetlen érdemeket szerzett a professzor, most - mintegy tisztelgés-ként az életmű előtt - szerkesztett formában közli azt a beszédet, amely 1999. február 11-én a *Szilárd Leó-díj* átvétele alkalmából hangzott el az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* lágymányosi aulájában. E rövid írásában *Kindler József* - aki a műszaki tudományoknak, a rendszerelméletnek, a döntéselméletnek, a környezetvédelemnek és az alternatív közgazdaságtani gondolatoknak egyaránt elismert kutatója - mintegy tudományos krédóját vázolja fel, s az érzelmi intelligencia fontosságáról szól.

Szűkebb szakterületünkhöz, a közgazdaságtanhoz visszatérve megállapítható, hogy egyre gyakoribbak azok a jelzések - nemcsak hazánkban, hanem szerte a világban is -, amelyek az évszázadok alatt berögzült közgazdasági paradigma lassú, de biztos háttérbe szorulására engednek következtetni. 1998-ban például a világszerte legnagyobb tekintélynek örvendő tudományos grémium, a svéd Nobel-díj Bizottság döntésére kaphatta fel a fejét a közgazdász-társadalom. A Nobel-díjjal jutalmazott főáramú közgazdászok hosszú sora megszakadt, s az indiai származású *Amartya Sen*, akinek munkássága az alternatív gondolkodók körében már korábban sem volt teljesen ismeretlen, vehette át a rangos elismerést a jóléti közgazdaságtanhoz való hozzájárulásáért. *Sen* professzor - a méltatás tanúsága szerint - olyan kérdésekre keresett és keres választ, amelyek a főáramhoz tartozó gondolkodók többségének figyelmét mindeddig elkerülték.

"Összegezhető-e a társadalom egyes tagjai által a különféle alternatívákhoz rendelt értékek méltányos és elméletileg megkérdőjelezhetetlen módon? A többségi elv használható-e döntési szabályként? Miként kellene mérni a jövedelmi egyenlőtlenségeket? Milyen esetekben és hogyan hasonlíthatjuk össze a jólét eloszlását különböző társadalmakban? Miről lehet a lehető legjobban felismerni a szegénység visszaszorulását? Mely tényezők vezetnek éhezésre? Efféle kérdések megválaszolásával *Amartya Sen* számos értékes hozzájárulással gazdagított olyan területeket, amelyek a közgazdaság-tudomány feltétlen érdeklődési körébe tartoznak, és új utakat nyitott a kutatók eljövendő nemzedékei számára. Az életbevágóan fontos közgazdasági problémák tárgyalása során - a közgazdaságtan és a filozófia eszközeinek ötvözésével - visszaállította az etikai dimenziót." (A *The Royal Swedish Academy of Sciences* méltatása az 1998. évi közgazdasági Nobel-díj odaítéléséről.)

Pataki György, a BKE Gazdaságtudományi Központjának egyetemi oktatója e számunkban tömören összefoglalja *Amartya Sen* tevékenységét, s az írásban az éhezés, a jogosultságok és a szabadság etikai szempontból kiemelkedően fontos elemei jelennek meg. Összességében tehát mind *Sen* professzor, mind *Kindler* professzor munkássága alapján bátran kijelenthető: e személyiségek mécsesüket nem véka alatt rejtegetik, hanem a mindenki által jól látható tartóra helyezik (vö. *Mk* 4,21).

Kiadványunk harmadik írása a megszokottól eltérő módon tekint a mezőgazdaság és a gazdasági szféra kapcsolatára, s a rendszerszemlélet, valamint az ember- és környezetbarát biogazdálkodás mellett száll síkra. A tanulmány szerzője *Sárközy Péter* nyugalmazott egyetemi tanár, akinek neve bizonyára ismerős a szélesebb látókörű szakmai közvélemény számára, s egyben ő a hangoztatott nézetek gyakorlati megvalósításán fáradozó *Biokultúra Egyesület* elnöke.

A *Kovász* 1998. tavaszi számában - a *semleges állammal* szemben kívánatos *korrekt állami* berendezkedés felvázolásakor (lásd *Kocsis Tamás* akkori írását) - már felbukkant az alkotmány kulcsfontosságú szerepe. Az ott kifejtettek szellemében fogant - korrektnek nevezhető - alkotmány tervezete továbbra is kidolgozásra vár. *Fáy Árpád* e számunkban olvasható írása hasonló módon közelít a témához: a rövid hozzászólás a (gyakran monopoljellegű) gazdasági struktúra által *csorbuló valódi emberi jogok* láttán nem az emberi jogok kusza rendszerének további toldozása-foldozása mellett érvel, hanem a probléma alkotmányos szintű rendezése mellett áll ki. Kiderül az is, hogy - tekintettel az európai hagyományok keresztény jellegére - a keresztény egyházaknak fontos szerepet kellene betölteniük az alkotmányozás során.

Zárásként a *Kovász* olvasói által minden bizonnyal jól ismert *David C. Korten* 1999 tavaszán angol nyelven megjelenő új könyvét ismerteti *Dabóczi Kálmán*. A könyv, amint az ismertetésből kiderül, immár nem a globális gazdasági rendszer bírálatára összpontosít, hanem - *Korten* reményei szerint - hatékony cselekvési irányt mutat a tettere kész emberek számára.

KOCSIS TAMÁS